

Гандзюк В. Актуальні проблеми розвитку регіональних періодичних видань в умовах російсько-української війни. Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Modern Perspectives on Global Scientific Solutions» (March 3-5, 2025. Bergen, Norway). European Open Science Space, 2025. PP. 96-99.

Віталій Гандзюк,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент, завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Україна
v.o.handziuk@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті проаналізовано актуальні проблеми функціонування та розвитку регіональних періодичних видань в умовах російсько-української війни. Визначено основні виклики, пов'язані з економічною нестабільністю, зміною інформаційних потреб аудиторії, цифровою трансформацією медіа та забезпеченням безперервної роботи редакцій у кризових умовах. Окреслено перспективи розвитку регіональної преси через цифровізацію, мультимедійність, зміцнення довіри аудиторії та посилення ролі локальної журналістики в інформаційному просторі.

Ключові слова: регіональна преса, періодичні видання, локальна журналістика, російсько-українська війна, цифрова трансформація, медіаринок, інформаційна безпека, регіональні медіа.

У сучасному інформаційному середовищі друковані періодичні видання займають важливе місце у розповсюдженні інформації, формуванні громадської думки та розвитку критичного мислення у кожної особи. Вони слугують джерелом новин, аналітичних матеріалів та різноманітних тем для обговорення. Проте в умовах швидкого розвитку Інтернету та цифрових технологій цей вид медіа стикається з викликами, які потребують ефективних рішень.

Однією з основних проблем, з якою зіштовхуються періодичні видання, є збереження їхньої актуальності та значущості в умовах, коли споживачі все частіше обирають онлайн-ресурси та соціальні мережі. Конкуренція за увагу читачів стає дедалі інтенсивнішою, що змушує видання шукати нові способи подачі контенту та взаємодії з аудиторією.

Редакції друкованих медіа є специфічним явищем ринкової економіки, оскільки, з одного боку, вони є повноправними суб'єктами підприємницької діяльності, діяльність яких регулюється законодавством, а з іншого — їх співзасновниками виступають органи місцевого самоврядування, і статутом редакції передбачено інформування [1,4].

У 1999 році розпочався процес обговорення питань, пов'язаних із роздержавленням. Верховна Рада України ухвалила постанову «Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів влади щодо забезпечення свободи

слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери в Україні», в якій було визнано необхідність прискорення розробки концепції роздержавлення засобів масової інформації [7,6].

Роздержавлення преси в Україні є суттєвим процесом, що почався ще в часи здобуття незалежності і триває до сьогодні. Цей процес передбачає виведення друкованих медіа з-під контролю держави та їх передачу в приватну власність.

У 2000-х роках роздержавлення отримало новий імпульс після приходу до влади проєвропейських сил. Було здійснено спробу звільнити державу від впливу на редакційну політику через реформу системи розповсюдження преси. У 2015 році Верховна Рада України ухвалила Закон «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», який передбачає вихід органів державної влади та місцевого самоврядування зі складу засновників (співзасновників) друкованих видань [11,5].

Фінансові труднощі редакцій рідко пов'язані з якістю журналістських матеріалів, але часто зумовлені економічною ситуацією, падінням рекламного ринку, зростанням тарифів на комунальні послуги або рішеннями уряду щодо підвищення мінімальної заробітної плати. В Україні ці несподівані обставини особливо негативно впливають на місцеві або невеликі ЗМІ, які не мають потужних юридичних та лобістських команд [3,9].

Війна в Україні стала безпрецедентним викликом для функціонування національної системи друкованих медіа. Періодичні видання опинилися в епіцентрі фінансової кризи, викликаній наслідками бойових дій, економічним колапсом та іншими негативними факторами.

У перші дні повномасштабної війни в Полтаві виникли труднощі з випуском газети «Полтавська думка» – два номери не вийшли через те, що «Укрпошта» не працювала. Ще однією проблемою під час вторгнення став брак паперу для друку газет [12].

Редакція газети «Трибуна праці», що розташована в селищі Іванків на Київщині, потрапила під російську окупацію. Незважаючи на те, що за місяць окупації будівля зазнала незначних пошкоджень від вибухів, всередині, за словами головного редактора, ситуація залишалася складною [2].

Після деокупації Київської області Павло Смовж за власні кошти розпочав друк газет для інформування населення, проте через борг у розмірі майже 71 тисячі гривень редакція була змушена оголосити про припинення своєї діяльності. «На кінець першого півріччя у мене накопичився борг у 71 тисячу гривень... Не було можливості ані виплатити зарплату, ані оплатити друкарню. Тому я повідомив читачам, що ми потрапили в складну ситуацію і змушені зупинити друк», – зазначає головний редактор [2].

Відновлення роботи стало можливим завдяки підтримці НСЖУ (Національної спілки журналістів України). Ця організація надала технічне обладнання та залучила фінансових донорів, які сприяли відновленню газети.

Медіаексперт Сергій Охріменко підкреслює, що друкованим медіа в умовах війни працювати найскладніше. «Що стосується друкованих видань, то їм зараз найважче, оскільки, окрім фінансових труднощів, існують серйозні

логістичні проблеми, а також необхідність переорієнтації ринків на закупівлю паперу, який раніше постачався з Росії або Білорусі. Якщо я не помиляюся, в Законі України «Про державний матеріальний резерв» передбачено створення державного резерву газетного паперу для забезпечення виходу видань у світ [10].

Після деокупації Київської області Павло Смовж за власні кошти розпочав друк газет для інформування населення, проте через борг у розмірі майже 71 тисячі гривень редакція була змушена оголосити про припинення своєї діяльності. «На кінець першого півріччя у мене накопичився борг у 71 тисячу гривень... Не було можливості ані виплатити зарплату, ані оплатити друкарню. Тому я повідомив читачам, що ми потрапили в складну ситуацію і змушені зупинити друк», – зазначає головний редактор [2].

Відновлення роботи стало можливим завдяки підтримці НСЖУ (Національної спілки журналістів України). Ця організація надала технічне обладнання та залучила фінансових донорів, які сприяли відновленню газети.

Медіаексперт Сергій Охріменко підкреслює, що друкованим медіа в умовах війни працювати найскладніше. «Що стосується друкованих видань, то їм зараз найважче, оскільки, окрім фінансових труднощів, існують серйозні логістичні проблеми, а також необхідність переорієнтації ринків на закупівлю паперу, який раніше постачався з Росії або Білорусі. Якщо я не помиляюся, в Законі України «Про державний матеріальний резерв» передбачено створення державного резерву газетного паперу для забезпечення виходу видань у світ [10].

Масовий перехід журналістів до Збройних Сил України призвів до надзвичайно складної кадрової ситуації в українській пресі. Для подолання цього виклику необхідно не лише відновити повноцінну діяльність медіа після закінчення бойових дій, але й вжити термінових заходів для підготовки кваліфікованих спеціалістів, які зможуть поповнити редакційні колективи.

Таким чином, в умовах російсько-української війни регіональні періодичні видання в Україні стикаються з серйозними труднощами. Важливо забезпечити фінансування незалежних медіа, завершити процес роздержавлення, сприяти підготовці професійних кадрів та створити сприятливі умови для розвитку регіональної преси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безтелесна Л. І., Пляшко О. С., Бурчєня О. П. Оцінка впливу конкуренції на діяльність редакцій місцевих комунальних друкованих засобів масової інформації. *Економіка. Економіко-математичне моделювання*. 2017. № 6. С. 55–61.
2. В Іванкові на Київщині вдруге відродили місцеву газету. *НСЖУ*. URL: <https://nsju.org/misczevi-media/v-ivankovi-na-kyuivshhyni-vdruge-vidrodyly-misczevu-gazetu/>.
3. Галаджун З. Роздержавлення друкованої преси в Україні: історія розвитку питання. 2017.

4. Гандзюк В.О. Специфіка викриття російської дезінформації та пропаганди у телепроекті «Антизомбі» (ICTV). OF THE LVIV UNIVERSITY, 2018.
5. Гандзюк В.О.. Журнал «Сучасність»: історія, традиції, новаторство. Scientific Papers of the Vinnytsia Mykhailo Kotsiyubynskyi State Pedagogical University Series History, 2024, 47: 82-89.
6. Досенко А. К., Гандзюк В. О. Сучасний медійний дискурс: підходи до типологізації. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Київ, 2020. Том 31 (70). № 4. Ч. 4. С. 200–204.
7. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. 2-ге вид. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
8. Климнюк Т. А., Гандзюк В. О. Ділова преса: історія і сучасність. 2012.
9. Комісія з журналістської етики. Чому підтримувати медіа потрібно не лише словом, а й гривнею. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3341662-comu-pidtrimuvati-media-p-otribno-ne-lise-slovom-a-j-grivneu.html> (дата звернення: 18.05.2024).
10. Мигаль М. Майже 100% українських ЗМІ втратили доходи, — медіаексперт. *ГЛАВКОМ*. URL: <https://glavcom.ua/country/society/mayzhe-100-ukrajinskih-zmi-vtratili-dohodi-mediaekspert-856947.html>.
11. Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації : Закон України від 24.12.2015 р. № 917-VIII : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19#Text>.
12. Районні газети в умовах війни. Знайти фінансування неможливо зупинити роботу. *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/blogs/rajonni-gazety-v-umovah-vijny-znajty-finansuvannya-nemozhlyvo-zupynyty-robotu-i49832>.